

722598

NOUA
BIBLIOTECĂ ROMÂNĂ

COLECȚIUNE DE NOVELE ȘI ROMANURI

BCU Cluj / Central University Library Cluj

SERIA I.

BROȘURA I. — XII.

BRAȘOV.
EDITURA ȘI TIPARUL TIPOGRAFIEI ALEXI.

1881.

722675

Ucigașul căpitanului

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Novelă judiciară.

Acum cinci-șese ani, Giovanni Fadda luă în căsătorie, la Cossano, în Italia, pe Rafaela Saraceni.

Nenorocitul nu se gândea atunci că iscălia prologul unei tragedii care trebuia să aibă un resunet în Europa întreagă.

Rafaela era din uă bună familie și avea uă zestre frumoasă.

Însă Giovanni, care nu era tocmai tînăr, nu o luă de soție pentru averea sa; ea îi apărea în totă strălucirea frumuseții sale, ca un vis de tinerețe.

Căpitanul Fadda își servise țera lui cu fală. Dece răni îi dovedea vitejia sa. Părinții Rafaelei consimțiră și căsătoria se săvârși.

Nouii căsătoriți plecară la Roma, unde căpitanul avea o funcțiune în biourile statului maior. Ei se instalară în strada Carbonarilor, la catul al doilea, într'un apartament cochet mobilat.

Ar fi de prisos să reamintim istoria debuturilor acestei căsătorii. D-na Fadda părea a fi fericită, și fericirea nu se povestese.

Era oare, în adevăr, fericire? Esista poate, între soți, efusiuni de iubire foarte sincere. Însă acest entuziasm reciproc nu dură mult.

Gentila burghesă de la Cassano avea gusturi lumesci pe care nu le împărtășia căpitanul, și într-o bună dimineață ea se întorse în orașul său natal.

Giovanni asistă la acea plecare, fără prea multă părere de rău. Îi primise să se ducă să caute în sinul familiei sale îngrijirea de care avea trebuință sănătatea sa. Simțindu-se și el bolnav, căpitanul plecă la Cosenza, și de acolo la Chieti și apoi la Castrovillari.

Din când în când, Giovanni și Rafaela se regăsea la Roma. Însă întâlnirile lor se răriră din ce în ce și apoi încetară cu totul.

D-na Fadda inventa fel de fel de preteste ca să nu-și mai părăsască familia: O rudă a ei se cununa, sau un unchiu era bolnav, sau îi murise un văr.

La început căpitanul o rugă să se întorcă. Ea rămase surdă la rugăciunile lui.

In sfârșit, perdând răbdarea, Giovanni, care își recăpătase sănătatea, ordonă Rafaeli să rămână unde se afla. Ea nu doria alt-ceva.

In timp de trei ani, oficiarul și soție-sa nu avură alte relațiuni de cât prin scrisori. Câte o-dată ei schimbau vre-un compliment prin mijlocirea vre-unei prietene.

La 21 August 1878, Fadda primi un călător, care îi aducea sciri de la Rafaela. Ei vorbiră, goliră o sticlă din acelu faimos vin d'Asti, care are darul de a deslega limbele, și după două ceasuri, căpitanul chiamă pe feciorul său și îi spuse :

— Ange Matteo, recondu pe Domnul.

Feciorul vědu depărtându-se un tēnēr înalt, frumos, de aproape trei-deci și cincī de ani, cu buțele roșii, cu părul negru, cu ochii vii, cu mustățile resucite, cu aerul măreț.

Șese săptămāni după acēsta, acel frumos cavaler se presintă din nou. Căpitanul lipsia din Roma. Era in concediu la Castravillari. Când se va întorce? Ange Matteo nu scia.

— Adresați-vē la statul-maior, dise el; vorbiți cu locotenentul Baroni.

Visitatorul mulțami călduros și profită de ocaziune ca să obție câteva informațiuni.

— Când d. Fadda e la Roma, la ce moment pôte fi cineva sigur de a'lă întâlni?

— Înainte de ceasul când se duce la biuro.

— Care sunt obiceiurile sale?

— Oh! foarte regulate.

— E adesea singur

— Nu, căci rar ese din casă.

— Esci singurul servitor din casă?

— Da.

Convorbirea se sfîrși prin protestări ferbinți din partea necunoscutului.

El nu cunoscea pe nimeni în capitală, ar fi încântat de a se lega cu o persoană atât de binevoitoare. Feciorul era măgulit. Străinul se presintase ca un emisar de pace. Cearta dintre căpitanul și Rafaela n'o să fiă eternă; nu eră de cât o despărțire timporară, care nu avusese nici o-dată un caracter definitiv. Matteo era mândru mai dinainte de a se vedea jucând un rol de împăciuire.

D'aceea, călătorul fu primit cu ușile deschise patru zile mai târziu, când se presintă pentru a treia oră. Era la 6 Octombre, căpitanul se întor-

sese la 4. In momentul acela el dormia. Abia se crăpa de ziua. Amicul improvisat se scusă. Numai un motiv de urgență 'lă făcuse să vie așa de dimineță. O persoană din Chieti, un amic al d-lui Fadda, cu care făcuse cunoștință din întâmplare, 'lă însărcinase să'i înmâneze o ladă. Lada era depusă într'o prăvăliă din piața Montecitorio; greutatea cerea, ca să fiă două persoane pentru a o aduce.

— D-ta și eu, adaoase el.

Ange Matteo nu refuză ajutorul său și urmă pe străin până la piața Montecitorio. Ei se opriră împreună dinaintea unei prăvălii, care era încă închisă.

— E! E! țise străinul, târziu se scólă aici!... Astéptă-mă aici, sciu unde șade stăpânul, mă duc să 'lă chiem.

Plécă in grabă. Matteo astéptă; două-țeci de minute, o jumătate de ceas, trei sferturi trecură. Mandatarul cetățenului de la Chieti nu se întorce, Matteo întâlnește pe un sergent de oraș și 'i povesteste faptul. Sergentul rîde:

— 'Și-a bătut joc de d-ta, prăvălia acésta nici nu e inchiriată!...

Ange Matteo se întorce acasă. Apropiându-se de strada Carbonari, el observă o mișcare neobișnuită. În fața casei căpitanului se adunase lumea. El aude strigăte:

— Ajuto! Assassino!... Ajutor!

Ce se petrecuse dar?

Un lucru foarte simplu și înspăimântător.

Cineva se introdusese la D. Fadda în momentul când se cobora din pat și dedese unspredece lovituri de pumnal. Apoi fugise.

Cu o energie nespusă, Fadda, murind, se repezi pe urmele ucigașului. Rariii trecători au văzut, nu fără grăză, rezămându-se de ziduri spectrul căpitanului care, la fie-ce pas lăsa o urmă de sânge. El voia să strige: dar nu mai eșia vocea din plămâni săi străpunși.

În stradă, un om fugia. Fadda îl arătă cu un gest de blestem resbunător, și apoi, ca și când mărtea ar fi așteptat acel moment, el cădu grămadă. Era mort.

Un agent al poliției, care fluera o arie de vânătoare la ușa unei bărbierii așteptându-și rëndul, asistase incremenit la acea scenă mută. Omul, pe care îl arătase Fadda venia spre el; agentul îl oprî

in drum. O grupă 'l incongiură. In această grupă era și Matteo.

Ange Matteo rēcunoscu in fugarul arestat pe visitătorul dela 21 August și dela 2 Ottobre, pe pretinsul trāmis al locuitorului din Chieti, mistificatorul sēu de diminėtă.

— Lăsați-mē, striga streinul, lăsați-mē. Arestați un nevinovat! Sē alergām mai bine după cel care a comis crima. 'L-am vėdut, era inaintea mea, eram sē 'l ating. Dacă perdeti timp n'o sē 'l mai găsim!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cu o repede privire, agentul poliției Ozzenna esaminase pe prisionierul seu.

Mișel mincinos! țise el, are mână roșie de sânge!

Streinul voi sē bage degetele in gură ca sē spele, dar' agentul nu'i lāsă timp.

— Acest sânge aparține justiției, țice o voce.

Un inspector, Marco, se apropiase; el vorbise.

Se rēdică cadavrul și se transportă in casă.

Total reamintesce peripețiile crimei: perdelele in desordine, parchetul pėtat de sânge, un fotoliu rēsurnat.

Ucigașul a surprins pe căpitan în cămașa de noapte, și s'a repezit asupra-î.

Faddá a încercat să se lupte.

O mână de fer îl ținea, pe când cealaltă îl lovia.

Crima săvârșită, ucigașul aruncase arma și fugise, crezând că lasă în urmă-i un cadavru.

Ecă cea ce revelară primele cercetări.

Ozzenna și Marco căutară prin casă.

Intr'un colț, agentul pune piciorul pe mânerul pumnalului. Să plcă să-l ia de jos, și zăresce o chărtie. O iea, este o scrisóre: Library Cluj

„Scumpul meu Giovanni.

Să nu vii astă-séră; bărbatul meu bănuiesce ceva și a jurat că te va face să simți vârful pumnalului roman.“

Scrisórea nu era iscălită.

Marco o arătă prisonierului:

— Cunoșteți acéstă scriitură!

Eu? De unde ași cunoște-o? Nu vedeți că e scrisă de o femeică.

Omul arestat ș'a recăpătat sângele rece. El esplică prin o sgărietură petele roșii ce avea la mână.

Intrebat, el respunse că se numesce Pietro Cardinali; e celibatar și esercită profesiunea de scutier într'un circ. A plecat de curând de la Corigliano, unde da reprezentațiuni și se ducea la Neapole cu speranță de a găsi acolo un ingagiamânt. A venit la Roma pentru că i s'ă spusese, că are sorți d'a intra in trupa Guillaume. Este in tratări de două zile cu acest director. Tóte aceste aserțiuni se pot d'almintrelea verifica fórte ușor. Este destul de a s'ă trãmite o telegramă la Carigliano la impresariu circului unde a fost angagiat.

Pe când se luau la aceste mësuri de verificare, parchetul a trãmis delegați in strada Carbonarilor. Agenții politieii s'ă ingrijesc de scrisórea care ar lãsa s'ă se creazã că crima nu a fost de cât rësbunarea unui bãrbat inșelat. Ei descoperã pe scrisóre o pëtã de noroi care are forma unui toc de ghiete. Apropietã de ghiata lui Pietro Cardinali, pëta s'ă potrivește intocmai.

Magistrații s'ă informã unde șade prisionierul lor. El aratã un hotel „Via dei Chiari d'Oro;“ hotelul Marmorelor, ținut de o vëduvã.

Cu patru zile mai inainte, Pietro s'a presintat

la dânsa, cu un prieten. Acest prieten, și el, artist la Circ, se numesce de Luca. Ei s'au inscris sub nume false. Pentru ce?

— D. Luca a dat un nume fals, ȃice Cardinali: eu l'am imitat in glumă.

— Pentru ce de Luca a dat un nume fals?

— Se temea, de ore ce venise la Roma pentru a pedepsi pe omul ce i răpise nevasta.

Femeia care ținea hotelul Marmorelor este intrebată. Ea raspunde că, in adevăr, a primit la dânsa doi călători. Prima lor grijă a fost de a i incredința armele ce le aveau: un revolver și un pumnal. La 6 Octombore cum se crăpa de ȃiuă, ei și-au reluat armele. Cardinali a eșit. S'a intors după câteva momente. Prietinel s'eu eșise. „Decă se va intorce ȃise Pietro, spuneți-i că mă duc la căpitan.” De Luca nu s'a intors de cât mai târȃtu.

Femeia recunoșce pumnalul ce s'a găsit la Fadda; este arma lui Cardinali.

Un mandat de arestare este dat contra lui de Luca.

Un personagiu inalt, slab, sdrobit de oftică, este adus la inchișore.

El tremură. E mut inaintea aparatului legei.

După o lungă esitare, de Luca povestesc nenorocirile lui conjugale. Cardinali a spus adevărul. Inse de Luca n'a venit la Roma pentru a-și resbuna. Pietro l'a indemnat să vie cu el.

Atunci scrisoarea adresată către „scumpul meu Giovanni,” cum a fost scrisă? D-na de Luca nu avea de amant pe căpitanul Fadda?

— Fadda, amantul nevastei mele? a! a! — și ofticosul pufnesce de ris, — Fadda amantul nevastei mele! Apoi întrebați pe nevasta lui, dacă nu este ceva nepomenit!

Cu toate acestea, este o scrisoare, cineva a scris aceste rânduri care au servit ucigașului a se introduce la căpitan.

De Luca consimte a explica lucrul.

Scrisoarea a fost pregătită pe drum, a fost scrisă de un impiegat al stațiunii Coserta, Michael Bella.

Michael Bella adus la Roma, mărturisește că, rugat de doi călători veseli, fără a crede că face ceva rău, a scris acest bilet. Ei diceau că voiesc să jöce o festă unui prieten. Bella uitase chiar numele ce scrisese pe plic. Iș aducea numai aminte, că era un oficiar din regimentul Nr. 32.

Confruntat cu prizonierii, Bela arătă pe Cardinali, dicând că el este omul, care a dictat scrisoarea.

Cardinali protestă :

— Am dictat este adevărat, dar dictam pentru de Luca.

De Luca protestă la rëndul său :

Ce interes aveam eu ca să dictez acea scrisoare ?

Ce interes avea óre Cardinali ?

— O ! răspunde de Luca, Cardinali este altceva. El stă cu d-na Fadda în nisece relațiunii, care splică planurile cele mai negre ; căutați pe acolo, și póte că veți găsi.

D-na Fadda . . . Cardinali . . . ? Ce raport putea să existe între acest saltimbac și acea femeie elegantă ?

Justiția însă începe noi certări și află că în adevăr d-na Fadda este amanta lui Pietro Cardinali. Opiniunea o denunță, vocea publică o acuză, decă Pietro este ucigașul, ea, Rafaela, este cea, care la împins în crimă.

Legătura lor nu este nouă. Ea este de vr'ó dece ani. Ea datéză din timpul când Cardinali,

străbătând provincia în capul unei trupe călărețe și aședase pentru câteva luni, trupele la Cassano. Poporațiunea locală alerga la esercițiunile gimnasticilor. Succesul îi încânta, aplausele le făceau serbătore. Spectatorii băteau din mâni mai tare când se arăta Pietro, măreț de îndrăznelă, în costum de aparat care punea pe formele lui robuste strălucirea mătasei și a aurului. El nu era numai capul; era și stéua și numele său pe anunciu aduna lume. Chiar decă nu ar fi avut talentul cutedător și corect căruî cunoscătoriî îi aduceau omagie, totuș mândra presintare a acrobatului ar fi fost de ajuns ca să-î cuceréscă o celebritate. Privirile erau captivate de mișcările lui, său în picioré pe cal său aședat pe șea, său cu frânele în mâni și cu corpul nepesător, el arăta prin tóte superioritățile plasticeî sale arta de a conduce un car în circ.

Prin fracțiunea femenină, care asista, cea mai grăbită a aplauda, Rafaela, se arăta în primul rând. Sângele ferbea în vinele ieî, când, în iuțéla unui galop intrerupt de sărituri de eșarpe și de coróne de chărtiă, trecea Cardinali, îndreptând asupra 'i flacăra viilor lui ochi. O visiune viețuia în aceste ore efemere ale serei, un spectacol reinsuflețit fără

incetare împrejurul iei când, întorsă la părinții săi, închidea pleoapele pentru a-și aduce aminte. Tânăra femeică avea un frate, Guisseppe, și Guisseppe iubia pe Cardinali. Întâmplarea unui între-act făcuse această amicitie. În fiă-ce di, Guisseppe Saraceni spunea Rafaelei admirațiunea ce făcea să se nască în el minunile lui Pietro. Acest fanatism avu ca urmare, un ce pe care un spirit prevădător l'ar fi preșis îndată: Guisseppe ceru și obținu autorisarea de a presinta pe artist, părinților săi. Pietro deveni îndată un conmesan al casei.

Trupa se duse în alte părți. El remase. Printr'o coincidență, pe care nimeni nu s'a creșut în drept a o bănuși de calculată, el se simțea suferind, constrâns momentan a renunța la triumfurile sale, d'a lăsa interesele sale unui asociat. El rămânea la Cassano până la o însănătoșire complectă. La hotel? Aida-de! Saraceni nu ar fi permis-o. La dênșii Cardinali era îngrijit. El multămi, se supuse și se aședă la ei.

În zadar ne-am incerca să zugrăvim aci scenele licențioșe, sub pretext de naturalism, de documente omenești. Și ce bogăție de documente, ce desordinat naturalism, în mijlocul acestui decor

al Italiei meridionale, între Apenini și golful de Tarent, sub sórele ardător, în aerul încărcat de voluptate, cu vastele plăceri ca orizont și ca protector, misterul nopților: Dar să ne folosim de privilegiul ce 'l are orî-ce povestitor d'a arunca un vîl asupra acțiunii.

Seducătorul plecă. El ducea cu dînsul regrete, dar și speranțe. Un presimțimînt inștiința pe Rafaela și pe Pietro că nu se despărțiau fără întorcere. Buzele lor murmurând cuvinte de despărțire, nu diceau cel din urmă cuvînt. Diceau mai mult la revedere, de cît adio.

Și s'au revêdut. Timpul trecuse. D-șóra Saraceni, acum se numea d-na Fadda. Dar prima fasă a existenței sale matrimoniale trecuse. Rafaela se întorsese la casa părintescă, văduvă óre cum, cu un bărbat care trăia. A! mai văduvă decît 'și póte inchipui cineva. Confidențele strecurate de fată la urechile mamei, asupra acestui capitol delicat, nu întârdiară a se respând în vecinătate, mulțămită expansivității d-nei Saraceni. Căpitanul era un bun om de resbel, dar nu un bun bărbat. Rafaela fugise de acest om, care părea că a luat-o ca se-i îngrijescă de reumatismul. Ea nu era de o sub-

stanță destul de eterată pentru a părăsi idealul. Inima ei de calabresă se năbușia de dorinție multiple. Ea sburâ inaintea lui Cardinali, când el se întorse precedat la ómenī dela Casano de faimósa lui reputațiune.

Pietro luâ locul ce'l ocupase in casă. Prezența lui umplea un gol. D-na Fadda cu tóte acestea nu uita prudenta. Ea nu perdea din vedere, că un stăpân avea dreptul să-i ceară socotelī severe, și Castrovillari este fórt aprópe de Cassano

Diua, Cardinali frecuenta casa ca amic. El intra ca amant, când umbra invălea orașul. Meritele lui de ușurință găseau atuncī un loc pentru escaladarea balcónelor. De mai multe orī, trecătoriī cariī intârđiară, țăriră la lumina luneī o fringhiă, bătându-se de vânt, séu scândură formând o punte intre douē strașine, pe Romeo cu puternice brațe lăsându-se in lungul țăidului, o feréstră deschidându-se și inchiđendu-se fără sgomot.

Dar óre era Cardinali pe care-lă cunoscuse d-na Fadda? Óre-care temere răcea iubirea ei. Rafaela nu mai domnia asupra lui Pietro, ca in trecut. In lipsă Pietro se consolase. O vechiă dăntuitóre pe funiă se legase cu dēnsul. Carolina

Misuraglia urma pe directorul manegiului in călătoriile lui. Ea era concubina titulară, nu suverană, cu toate acestea, și o călărăță din trupă, Antonietta Carozza avea asupra lui Cardinali drepturi mai egale. Amândouă însă, supuse voinței lui. Misuraglia supraveghia interiorul acestui pașă al Occidentului, ingrija de casă. Carozza reprezenta un ce care navea afaceri. Era o ciudată creatură, făcută din capriciuri, din contraste. La vîrstă de șapte ani a fost furată de țigani. Îi dislocaseră membrele, o învățaseră întorsături și alte lecții la care părea că nu o destinase nascerea. Când era să implinască șese-spre-dece ani devenise prada unuia din patronii bandeii. Mai târziu, ostenită părăsise căminul comun. Circul Cardinali se găsisse în drumul ei. Antonietta Carozza se angagiase. Între două timpuri de galop înima i sburase cătră stăpîn. Dînsul, cînd blînd cînd aspru, atâtea lovituri de biciuélă cîte mîngăierî; dînsa cînd sclavă cînd revoltată, rîdînd tare și plîngînd încet, amenințînd și plecînd fruntea: acesta era modul lor d'a să iubi.

O altă femeie încă împărțea cu aceste favorite, bunătățile lui Pietro: Amelia, bogată matronă

de patru-zeci impliniți. Acésta reprezenta „o afacere“ pentru a întrebunța espresiunea cynică a lui Cardinali. El primea de la dânsa presente, bani. Ce nu stăruiau mai mult.

Cardinali conducea nu sê pôte mai bine aceste patru pasiuni. El nu incurca firul intrigilor; numai multiciplitatea lor îl constrângea a neglija lucrările meșteșugului sêu. Antreprisa, rêu condusă, era în pericol. Mulțimea uita drumul cercului. Rafaela, Antonietta, Carolina și Amelia luau mult loc în viața lui Pietro, ca sê pôtă avea mult timp de consacrat industriei sale.

Atingem punctul culminat al dramei. Este ora în care, din patru rivale, douê se vor uni pentru o lucrare de sânge. Astfel a fost, cel puțin, tesa acușatiunei; ea atribuia ajutorul dat de Antonietta Carrozza Rafaelei Saraceni succesul lui Pietro Cardinali în tentantiva, în care esistența căpitanului Fadda era în joc. Antonietta era gelôsă de Saraceni, Misuraglia se găsea egală cu ea prin situațiune, inferioră ei prin frumșetă. Saraceni din contră era dotată cu tôte superioritățile, cu tôte prestigiurile. Între aceste douê concurente, Carrozza nu esita. Spre Rafaela îi mergeau preferințele. Fiind-că îi era oprit de a sê

bucura singură de Pietro, îi păsa mai puțin de a îl vedea disputat de femeia de lume, de cât de o călărăță de bălciuri. Cu acesta trăise continuu intrun antagonism brutal: Italienele din popor au mână repede: de mai multe ori, cele două inamorate de Don Juanul călăreț se dedesă la o luptă, in care sgârietura cu unghiele pe carne și bucați întregi de păr smuls sunt urme ce se găsesc tot d'auna. D-na Fadda, nu avusese de cât surisuri pentru mica călărăță. Cardinali îi o presintase ca sora lui. Era un pretest sub care Antonietta se pleca in supunere. Așa dar nu este interzis a presinta Carrozzetei acest calcul: căpitanul suprimat, Pietro se va căsători cu Rafaela; Misuraglia ar fi invinsă, amorurile de întâlnire, „afacerile” căutate de Cardinali in lipsă ar deveni nefolositoare, când Cardinali ar fi bogat, și atunci s'ar deschide o eră nouă fundată pe fericirile unui menagiu in trei.

Două alte ipoteze erau de o potrivă de admis cu toate acestea.

D-na Fadda și complicele ei in adulteriu combinaseră omorul căpitanului fără Antonietta. Ce trebuință aveau de ajutorul ei? Rafaela formând

planul, Cardinali esecutându-lă, nu era destul? Saraceni incerca incurcătură durerose cauzate de încăpăținarea bărbatului ei, care voia să păstreze zestrea de 50,000 lei cei avea dela tatăl ei. Ea nu lua nici chiar venitul. Adesea se gândise să obție printr'un divorț sancțiunea legală a acestei pozițiunii de soție despărțită, pozițiune in care se afla de trei ani. Dar rezultatul unei lovituri de stilet, dată de un condotier cu ochiul și brațul sigur, este mai puțin. Nimic nu demonstra că Rafaela avea un gând serios să se căsătorască cu omul care ar face-o veduvă. Multămirile ce astepta îi erau dobândite. O legătură solemnă n'ar fi adăugat nimic la plăcerile ei. Dar ca Calabresă să fi întârziat pe amantul ei prin promisiunea unei legături legitime, toate probabilitățile permiteau să se creadă acesta.

In fine, se putea crede asemenea că Pietro Cardinali își inchipuise singur și 'și realizase proiectul d'a omori pe Giovanni Fadda. Plăcerea de a mosteni autoritatea lui cât și capitalurile, pe care le deținea, esplica foarte bine acest atentat cu totul personal al călărețului ambițios in contra oficiarului neputincios.

Instrucțiunea era într'o mare incurcătură. O întâmplare vine în ajutorul judecătorilor; prinderea unui pachet de scrisori și de depeși într'o perchișițiune. Scrisorile represintă un drum cătră adevăr. Depeșile sunt mai-mai lumina întrégă. Mai multe datate din Roma, sunt de la Cardinali. Cui erau adresate? Carrozzetei. Ea sluja de intermediar, séu că avea să dea vre un bilet Rafaelei, séu că era însărcinată cu vr'o comunicare verbală. În mijlocul anului 1878, Cardinali părăsise Cassano. Profesiunea îl condusesese la Carigliano, atunci când mórtea căpitanului era deja hotărîtă. Fadda, în acest timp, era tot la Castrovillani. Orașelul este prea mic pentru ca venirea și întórcerea unui străin să nu fiă nebăgată de sémă. Roma oferea un câmp de acțiune mai mare. Pietro inspectase cu îngrijire locul. Trebuia să aștepte ca sfirșitul vacanțelor să aducă acolo pe oficiar.

Aci o nouă persónă intra în scenă, doica Rafaelei, Maria Ferrero sau Nello — după cum o numește într'un mod familiar. Maria Farrero a văđut crescând pe copilul, care i a supt laptele. Alipită la casă în calitate de servitóre, ocașiunile nu iau lipsit de a pune la dispoziția Saracenei

șiretenia ei de țerancă și instinctele ei vitióse. Ea va supraveghia séu va face să se supraveghese Giovanni Fadda, va insciința de întórcerea sa pe Carozza, ca acésta să transmită lui Pietro noutatea. Dar póte in sfirșit, ca bătrâna Nello și chiar Antonietta sunt instrumente órbe.

Cardinali să îndreptéză de la Corigliano cătră orașul Etern in ultima septemână a lunii lui Septembre. El părăsesce urmașilor ciroul, a căruia firmă sa adăpostit mai mult timp sub numele lui. Unul din actorii cirului il insotește. Este cunoscut: este de Luca. Pentru ce de Luca este in acésta călătorie? Cardinali nu este in stare de a duce la un sfirșit lucrul spăimântător, căruia s'a devotat? El a căutat in ómenii lui un acolit. După câteva incercări, alegerea lui s'a fixat. Dar chiar in acésta alegere nu pare că il mulțămesc de cât pe jumătate. De Luca este bolnăvicios și schimbător. Decă, in momentul suprem, s'ar retrage? Cei doi bandiți călătoresc cu tóte astea impreună. Acelora care intrebau, le au răspuns că Neapoli este locul lor de destinațiune. Pentru mai multe precauțiuni își schimbă numele. Cine, așa dar, le ar descoperi urmele?

Cu toate acestea, informațiunea constată stațiune cu stațiune drumul. Cetitoriul este, chiar de la inceputul acestui fapt, in știința episodei de la Caserta. O altă stațiune, Bari, dă un martor supărător.

Altă dată, Cardinalii și de Luca a stat la Bari, Ei s'opriă trei sau patru ore. Un birtaș din localitate era amicul lor, altă dată. Ei să îndrepteză cătră birt. Să recunosc, să salută; călătorii se pun la mesă și poruncesc o mâncare abundentă.

— Forleio, ȳice de Luca, iți vor trimete clienți de la Neapoli.

— A! te duci la Neapoli?

— Da, ca să cumpăr cai.

Cardinali s'apleca la urechia otelierului.

— Forleioi nu ne ducem la Neapoli.

— Aș!

— Nu, la Roma.

— La Roma?

— Da. Și vrei să-ți spun ce o să fac acolo.

— Ce?

— Mă duc la Roma intradins ca să omor un căpitan.

— Nebuniă!

— Te asicur. Sunt inamorat de o dómná frumósă. Are avere. Când bărbatul său va fi pe cea-laltă lume, mă va lua de bărbat.

— Și ea scie? . . .

— Scie tot . . . Mi-a dat pentru acésta afacere 120 de talere.

— Minciună! Mai ântăi, ce s'ar face Misaraglia și copii?

— Carolina? Am lăsat'o; i voi face un dar, la nevoie. Cât despre copii, ei bine, vom vedea mai târziu.

Vorbind, Pietra scosese din potofoliul său o fotografiă și pusese pe mésză portretul Rafaelei.

Era óre acésta o imprudentă de bețiv doborât de vin, său vre o invitare indirectă de conspirator, care caută un sicar? Forleio povestesc.

La Roma Cardinalii, telegraféză de la otelul Marmorele Antoanetei:

„Vesco tot lipsesc. Informézăte de la Vasca. Aș vrea să sciu decă este tot aceaș pentru mine, decă la vėjut și decă va sta mult timp unde este.“

Vasco, vasca sunt cuvinte intrebuintate de vagabonđi, cu alte semnificări. Limbă de nomadı a cărei traducere este: stăpán sau domn, stăpână

séu dómna; după cum Marco un cuvânt neînțeles din depeșa următoare, însemnează patron, bărbat,

Antonietta răspunde lui Cardinali:

Mama latte detto tutto Vasca. — Vasco non andato Vasca. — Vascal'istessa. — Marco mama latt andato Castrovillari vedere quando Vasco svigna,

Adecă: Doica a spus tot dómnei. — Domnul n'a fost să caute pe dómna. —

Dómna este tot aceeași. — Bărbatul doicei a fost la Castrovillari să vedă când va pleca stăpânul. Se scie că această plecare nu era de cât amăpată.

Am coordonat elementele procesului. Să re-reproducem desbaterile? Cinci săptămâni întregi a ținut în suspensiune juriul roman. Apărările singure, a ocupat două-spre-zece audiențe. Și să datoréză energiei președintelui de Giordino, că nu a trecut și peste acest timp. Organul ministeriului public, d. comandore Butigliano, substitutul procurorului general, a luat de trei ori cuvântul. D. Ranzi, apărătorul lui Cardinali; d-nii Rossano, Pessina și Tutto, apărătorii dómnei Fadda; d. Palomba, apărătorul Antoniettei Carozza; d-nii Lopez și Ponsiglioni, avocații părții civile, s'au întrecut în elocință. Trei

acusații din patru a apărut la bara justiției: de Luca a murit în timpul închisorii lui preventive, de durere de pept, al cărui sfârșit îl grăbise regimul penitenciar.

Pietro, Saraceni, Antonietta negău cu o energie, care la cel dintâi numai, s'a desmintit în cel din urmă moment.

După probele adunate, partea lui Cardinali în crima de 6 Ottobre, nu era de loc contestabilă. Dar complicitatea amantelor sale, adesiunea lor, incurajările, banii dați? Sfârșitul preamatur al lui de Luca lăasă în picioare o problemă teribilă. Era o lumină, pe care morțea o stînsese. De Luca nu și dedese sufletul, cu toate acestea, fără ca un grefier să scrie pe un proces verbal de rigore mărturisirile lui. Cel care murea blăstămase pe Cardinali, denunțase într'un mod vag pe Saraceni, murmurase numele Antoniettei Carozza. Afară de depeși, afară de bănuiele, nici un semn de culpabilitate nu se rēdica în contra celor două femei. Maria Ferrero ar sci să vorbească. Ea se închidea ȳnsă în mutism. La fiă-ce audiență, ea era întrebată:

— Ce sci?

— Nu știu nimic?

Și ea se întorcea pe bancă-i cu privirea ple-

cată și pe marginile buzelor cu un suris enigmatic. O făcură să tremure, ea vorbi. Dar vorbi ca să mință. Președintele o amenință cu pedepsele, cu care se pedepsesc martorii mincinoși. Atunci Nello se hotărî la o narare parțială a relațiunilor ei cu Carrozza. Antonieta i a exprimat speranța de a intra îndată ca servitoare la Saraceni. Antonieta obținut de la doică ca acesta să se ducă de la Cassano la Corigliano ca să vorbescă cu ea, pe urmă de la Corigliano la Castrovillari pentru a observa faptele și gesturile lui Giovanni Fadda. Maria Ferrero făcea, ce i să cerea cu convingerea, că ducerea lui Cardinali la Roma avea de scop un proces de despărțire a Faddei de bărbatul ei. O ironie surdă străbate în vorbirea bătrânei servitoare. Se vede, că este mai puțin ignorantă de cât voiesce să pară. De două ori în plină audiență este arestată, este dusă în închisore. Aceste severități nu reușesc, de cât a i scote gemete. Despre cooperatiunea Rafaelei la tragicul eveniment din strada Carbonarilor, judecătorii nu au de cât indicii fără valore.

O rumore de la instrucțiune a transpirat, cu toate astea. De Luca nu ar fi unicul căruia i s'a

propus a să asocia la crimă. O locuitoare de la Cassano, Garamone, s'a aflat, că scia confidențele unui alt individ un clown din trupa lui Cardinali, pe care l'ar fi tentat să viă in partea lui prin poftă de câștig. Dar Garramona este o femeică cu moravuri stricate. Ce credință să dai divulgărilor ei? Este sigur, cu toate acestea clownul nu este o ființă fictivă. Carlo Bertone ȳice Carlucio, figura de sigur intre persoanele circuitului. Intr'o sëră a dispărut in acelaș timp cu un rîndaș, Trebizondolo.

După stăruințele Garramonei, rîndașul și paiața au fost cu multă activitate căutați. Toate brigadele gendarmeriei au semnele lor. Săptămănit lună au trecut. Trebizondolo și Carluccia rămân negăsiți. Două-ȳeci și șapte audiențe succesive par că au sfîrșit controversa. Comandorul Rutigliano a formulat rechisitorul, doi din advocați au vorbit, cel de al treilea se pregătesce a ședea după un finit patetic. De o dată ședința să intrerupe. O hărtiă s'a adus magistratului care presida: Carlo Bertone a fost descoperit, ascunđătórea, lui Trebizondolo nu mai este un secret. S'au asociat și unul, și altul la o întreprindere de faimă. Autoritatea i expediază la Roma prin drumurile cele mai

scurte. Până la sosirea lor, desbaterile vor rămănea în suspensiune.

Tóte miracolele trebuiesc așa dară să se întâlnească în această cauză! Emoțiunea mulțimei este la culme, în minutul, în care servitorul și clovnul înainteză dinaintea judecății. Carluccio este întrebă, și de la cele dintâi cuvinte el rectifică aserțiunile aduse în aceia cel privesce. El desminte faptele, pe care fata cu o viață stricată i le-a atribuit; el n'a spus nimic Garramonei. Dar tot ce a povestit Garromana este adevărat. Da, a încercat să îl seducă, să îl înroleze într-un complot teribil. Rugăciunea, a respins-o, și pentru a scăpa de intimidare a fugit. O femeie și un bărbat și-au unit puterile pentru a lătra. Bărbatul, era Cardinali femeia, d-na Fadda.

— Dómna Fadda?

— Jur pe Christos. Observasem legătura ei cu Cardinali. Într'o noapte, rătăcind prin oraș, am văzut pe stăpânul meu suindu-se la o ferăstră de la catul întâi. Jos, Trebizondolo, pădea. Câte o dată ni se da de bătut, la Saraceni. Dómna Ra-faela mă luă într-o zi de o parte: „Vrei să ne faci ceva serviciu, stăpânului tău și mie?” — Ce

serviciu? — Vei primi o sumă bună, o sută piastri. — „Ce este de făcut?“ — „La Roma ne superară un om, trebuie să ne scăpăm de el.“ Ceruî să mă gândesc.

— Și ai refusat?

De sigur, Carlo Bertone a refusat. Din acest minut incepu pentru dînsul un supliciu. Cardinali pretindea să-l constrângă a se invoi la acest tîerg, în care, pentru cincî sute de lei, era vorba a să omorî un om. Rău tratat el cugetă să fugă. Vorbesce cu Trebizondolo, care avea să se plîngă, și dînsul, de cruđimea directorelui; ei plecară împreună.

Trebizondolo se apropia de bară și jură la rîndul său. Declarațiile sale se potrivesc cu acelea ale lui Carlucio. Spectatoriî asigură că în acest moment au văđut pîrul Saracenei albindu-se de odată la tîmple.

Văduva căpitanului Fadda nu a stăruit pînă în sfîrșit în denegările ei. Mai puțin tenace, Pietro s'a imoiat în ajunul verdictului. S'a declarat culpabil. El proclama inocența conacusatelor lui. De Luca și el făcuseră totul, ăicea el; dînsul preparând omorul, de Luca săvîrșindul. Auditorul nu

a cređut in acéstă sinceritate in extremis; Pietro a fost și capul și brațul, după juriu. Decă complicitatea Carrozzei tot părea induiósă, nici un mobil precis nearătând'o, complicitatea Rafaelei apărea evidentă; judecătorii au considerat, cu tóte astea că ea conține óre-și care atenuări. Pe lângă Antonietta achitată, văduva Fadda a fost condamnată la închisóre perpetuă. La cetirea sentinței a leșinat și a trebuit să o scótă afară din sală. Cardinali a fost condamnat la mórte.

Cuprinsul celor 12 broșuri.

Minunea sprâncenată	pag.	3
O pețire primejdiosă	”	47
Ciarda albă	”	85
Sus pe Tâmpa	”	123
Fagul ciobanului Tudor	”	233
Visita în carcer	”	241
Drapelul	”	271
O cură radicală	”	339
Z. Marcas	”	489
Rusalin a lui Damian	”	535
Ucigașul căpitanului	”	559

